

Ljubljana, Knašjeva ulica 6. — Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126. Inzeratni oddelek: Ljubljana, Selenburgova ul. — Tel. 3492 in 2492. Podružnica Maribor: Gosposka ulica št. 11. — Telefon št. 2455. Podružnica Celje: Kocenova ulica št. 2. — Telefon št. 190. Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru št. 100. Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42. Podružnica Trbovlje: v hiši dr. Baumgartnera.

JUTRO

Ponedeljska izdaja

„Življenje in svet“

Izdaništvu:

Ljubljana: Knašjeva ulica 6. Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126. Naroča se posebej in velja po pošti prejemanja Din 4.-, po razmaščanih dostavljena Din 5.- mesečno. Maribor: Gosposka ulica 11, Telefon št. 2440. Celje: Strossmayerjeva ul. 1, Tel. 65. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasni po tarifni.

NEMČIJA RAZBURILA VSO EVROPO

Odповed zadnjih obveznosti po versajski pogodbi manever, ki naj odvrne pozornost od notranjih težkoč Nemčije?

Pariz, 15. novembra. AA. Zunanje ministrstvo je izdalo ta-le komunikate:

Nemčija je odpovedala one klavzule versajske pogodbe, ki se nanašajo na vodne poti na nemškem ozemlju, kar or tudi na rečni promet, kakor je bil urejen s temi klavzulami, baš v trenutku, ko je centralna renska komisija v Strassburgu imela uveljaviti dispozicije, s katerimi bi se moral pričeti izpolnjevanje del teh določil pogodbe. Te dispozicije so bile v skladu s francosko-nemškim sporazumom, ki je bil sklenjen na inicijativo Nemčije. Enak sporazum je bil že prej sklenjen glede vprašanj prometa na Labi, pogajanja za ureditev podobnih vprašanj glede prometa na Odri pa so baš uspešno napredovala.

Francoska vlada je stopila v stike z drugimi prizadetimi vladam. Poleg tega je dala svoji delegaciji v Strassburgu navodila, da odpove modus vivendi, ki je bil sklenjen 4. maja 1936. po centralni renski komisiji. Ta modus vivendi, ki je omejen v francosko-nemškem sporazumu, bi moral stopiti v veljavo 1. januarja prihodnjega leta.

V Londonu so ozlovoljeni nad nemškim postopanjem

London, 15. novembra. AA. Agencija Reuters je prejela informacije, da Nemčija vodila po diplomatski poti pogajanja z Anglijo in drugimi državami v svrhu revizije 12. klavzule versajske pogodbe. Pri teh pogajanjih pa se ni dosegel kakšen večji uspeh. Vendar sodijo tu, da bi bila Nemčija, še preden je izdala tak radikalen urep in odpovedala dotične klavzule versajske pogodbe, morala pač do kraja izčrpati vse možnosti sporazuma o reviziji. Nemčija bi bila lahko sklicala posebno konferenco za to revizijo, kakor je to storila Turčija. Ni dvoma, da bi bila konferenca pač sprejela nemške zahteve vsaj glede rečnega prometa na nemških rekah. Zaradi tega so londonski krogi posebno nezadovoljni z načinom, kako je postopala nemška vlada.

Versajske pogodbe ni nič več ostalo!

Pariz, 15. novembra. AA. (Havas). V svojem komentarju o odpovedi mednarodnega režima na nemških rekah pravi današnji »Ami de Peuple« med drugim: Nemčija je napravila to važno potezo prav v času, ko se je imelo po redni poti pogajanj urediti celokupno vprašanje. Ali Nemčija razen nasilja v mednarodni politiki res ne najde nikakršnih drugih metod za doseg svojih smotrov? Od versajske mirovne pogodbe danes ni ostalo nič več razen njegovih teritorialnih določb. Če bi se kdo dotaknil še teh, bi s tem prav gotovo izzval hude posledice. Ali pa morda vodja nemške države misli, da mu bo uspela še kakšna diplomatska igra s takimi sredstvi?

»Echo de Paris« ugotavlja, da je Francija dobila pač slabo nagrado za to, da je pristala na neposredna pogajanja o tako važnem vprašanju, karščno je vprašanje o mednarodnem režimu na nekih nemških rekah, da je pristala celo na neke ugodnosti za Nemčijo, ki jih versajska pogodba niti ne predvideva. Končno se bomo morda vendarle prepričali, da ne gre zanemarjati osnovnih interesov naših zaveznikov edinole Hitlerju na ljubo.

»Petit Parisien« sodi, da hoče Nemčija izsiliti pogajanja s posameznimi državami, da bi na ta način uveljavila sistem dvostranskih paktov, ki jih neprestano priporoča. Toda taki pakti bi ji služili le za to, da bi povzročila razdor med posameznimi državami ter da bi jih tako vsako posebej lahko podvrгла svojemu vplivu.

Socialistični »Populaire« pravi, da je Hitler znova manifestiral svojo politiko »udarca z desnico«, nadejajoč se novih mednarodnih zapletljivost. Hitler je izvršil nov napad na mirovne pogodbe, a le zato, da bi dobil čim prej odgovor nanj.

»Ouvrier« pa je mnenja, da je bila tudi ta Hitlerjeva poteza v znatni meri notranjepolitičnega značaja, ker je Hitler hotel koncentrirati pozornost nemškega naroda na ta-ke probleme in jo odvrniti od gospodarskih težav Nemčije.

V Pragi so presenečeni

Praga, 15. novembra. AA. Vest, da je nemški poslanik Eisendorfer večerj opoldne izročil nemško noto o odpovedi mednarodnega režima na nemških rekah zunanjemu ministru Krofti, je iznenadila praške politične kroge sprito metod, ki se jih nemška vlada poslužuje za ureditev vseh svojih važnejših zunanje-političnih vprašanj. Splošno poudarjajo, da so se tudi med Nemčijo in Češko-slovaško vršila pogajanja za ureditev rečnega problema in da je Nemčija že prej v tej zadevi dosegla prav velike koncesije.

Belgija najbolj prizadeta

Bruselj, 15. novembra. AA. Vlada je davi s pomočjo strokovnjakov pričela proučevati situacijo, ki je nastala po nemški odpovedi versajskih klavzul o mednarodnih režimih na glavnih nemških rekah. Belgija je bila sprito že odpovedi posebno prizadeta. Vedeti je treba, da pluje po Renu stalno odtrog tisoč belgijskih ladij in da bi bila morala Nemčija v smislu versajskih določil in poznejših sporazumov sodelovati pri eventualni gradnji novega kanala med Reno in Moselo.

Tudi Amerika prizadeta

Washington, 15. novembra. AA. (Havas) Tukajšnji diplomatski in politični krogi mislijo, da je nemška vlada z odpovedjo klavzul versajske mirovne pogodbe o rečnem režimu kršila tudi nemško-ameriški mirovni pogodbo, ker čl. 2 te pogodbe jamči Zedinjenim državam vse prednosti tega dela versajske pogodbe. Politični krogi mislijo,

da ni verjetno, da bi washingtonska vlada proti temu protestirala v Berlinu, temveč se bo zadovoljila le s tem, da obsodi ta nemški korak v posebni uradni izjavi.

Francija predlaga skupen protest

Pariz, 15. novembra. AA. (Havas) Diplomatski zastopniki Francije v prizadetih državah so dobili navodila, po katerih imajo stopiti v stike z vladam, pri katerih imajo stitirani, in z njimi proučiti položaj, nastal s tem ukrepom nemške vlade. Francoska vlada misli, da je treba kolektivno protestirati v Berlinu. Končni sklep o tem vprašanju bo vsakako odvisen od omenjenih konsultacij. Modus vivendi, dogovorjen 4. maja t. l. o režimu na Renu, ki ga je Nemčija prav tako odpovedala, je pa vseboval klavzulo, po kateri se lahko ta dogovor 24 ur prej odpove. Francoska vlada je sklenila izrabi ti 24urni rok, da tudi sama odpove ta modus vivendi.

Obleganje Madrida

Položaj vladnih čete se je zadnje dni znatno okreplil

Madrid, 15. novembra. r. Ze par dni je položaj pred Madridom nespremenjen. Po večeršnjem neuspehu nacionalističnih čet utrjujejo le-te svoje nove postojanke in preurejajo grupacijo svojih sil. Nacionalisti so poskušali danes izvršiti napad na francoski in toledski most pa so jih odbili z velikimi izgubami. Vladne čete so tudi izvršile napad in prisilile nacionaliste, da so se umaknili na nezanesljive postojanke. Na jugu od Madrida se vladne čete pripravljajo, da sovražnika obkrožijo. Dejstvo, da je predsednik vlade Largo Caballero prišel v vas Siemaocufos in še v nekatero druge vasi, govori za to, da se je vladnim četam posrečilo v odseku pri Andaluzijskem mostu in Aranjuezu, južno od Getafe, razčistiti teren. To bo vladnim četam omogočilo, da bo njihovo topništvo obkrožilo postojanke Sero Los Angeles in bodo tako lahko poskusile prebiti obroč nacionalistov o'olvi Madrida. Vladno letalstvo takisto dvigla s svojim sodelovanjem moralo čet. Veliki oddelki vladnih čet se uporabljajo za izgradnjo novih strelskih jarkov.

Snoči se je sestel osrednji odbor za obrambo Madrida. Po seji je izšlo uradno poročilo, ki pravi, da je položaj čet madridske obrambe na bojišču pred prestolnico odličan. Izšel je proglas na madridske čete s pozivom, naj nadalje vztrajajo v boju.

Sevilla, 15. novembra. AA. (Havas). Havasov posebni dopisnik poroča: Po petih dneh kar najdrudejših bojov se vodilne osebnosti nacionalističnega vrhovnega poveljstva sprašujejo, ali bo potrebno rušiti Madrid. Doselej so nacionalistična letala in topništvo na izrecno povelje generala Franca merili samo na vojaške objekte. Ze v začetku bojov je bil general Franco na letakih, ki so jih metali iz letal, določil nevtralen pas, ki obsega velik del prestolnice. Zdad pa čedalje bolj nastajajo vprašanja, ali bo moči prestolnice, ki jo srdito brani dobro oboževanje nasprotnika, zavzeti brez hudega obstreljevanja. Če se ne začne takšno bombardiranje, bi boji za Madrid utegnili dobiti značaj prave oblege.

Nov letalski napad

Davi je nacionalistična eskadrilja letal metala bombe na razne točke mesta. 50 ljudi je bilo ubitih, več sto pa ranjenih.

Vlada se bo vrnila v Madrid?

Angleški listi poročajo, da se bo španska vlada v kratkem vrnila v Madrid. V Valenciji se je preselila predvsem zaradi organizacije novih oddelkov vojske za obrambo Madrida. Vojno ministrstvo je tudi v stalnih stikih s predsednikom Azano, ki se vedno mudi v Barceloni.

Še o ruski pomoči

Pariz, 15. novembra. b. Tukajšnji »Matine« potrjuje v vsem obsegu dosedanje informacije o zbiranju pomožnih čet za špansko vlado, ki jih ruski parniki prevažajo v Barcelono, od tam pa poseben sovjetski generalni štab pošilja na fronto pri Madridu. Obenem objavlja naslednje nove podrobnosti:

Vse vojaške priprave v zaledju vodi v Barceloni bivši generalisim sovjetske armade Ovsenko, ki pripravlja vse potrebno za zimsko preizkušnjo, ker je po sedanjem položaju treba računati s tem, da se bodo boji v Španiji zavlekli še preko zime. Njegova glavna skrb je prekrba vladnega vojaštva z vsem najmodernejšim orožjem, ker bo le na ta način lahko tekmovalo z dobro oboževanimi Francovi voiniki. Ovsenko je tudi odredil, da morajo vladni miličniki takoj začeti s

plinsko vojno, kar se je tudi že zgodilo. List ve nadalje povedati, da sta na potu dva nova transporta čet in vojnega materiala iz Rusije. V Barceloni pričakuje ruske ladje z novim materialom okoli 15. t. m. Te ladje pa niso bile nalozene v Odesi, temveč v Sevastopolu. Eden izmed parnikov, ki so na potu, je obložen s samimi plinskimi bombami. Da bi pa bilo mogoče čete neprestno zalagati s takim orožjem, se vozi na parniku tudi 15 ruskih kemikov, ki imajo s seboj vse potrebne priprave za izločevanje plina. Drugi parniki dovažajo predvsem najmodernejšee tanke ter letala, za katera so izbrani najboljši ruski letalci. List zaključuje svoj popis novih ruskih kršitev z ugotovitvijo, da se zbira trenutno v Kataloniji velika rdeča armada, ki utegne postati v primeru poraza rdečih prava nevarnost za vso Evropo, zlasti pa za Francijo. Zelo verjetno je namreč, da se bodo vsi ti oboževani miličniki zatekli v takem primeru v glavnem na francosko ozemlje, kjer bodo seveda rovarili naprej.

Francove grožnje

Sevillska radijska postaja je danes objavila uradno poročilo glavnega štaba nacionalistov, v katerem naglašajo, da vladne čete niso pokazale razumevanja za humanizacijo borbe za Madrid ter da bodo zaradi tega odslej tudi nacionalistične čete postopale v brezobzirno. Nacionalistične čete imajo v rokah glavne rezervarje madridskega vodovoda in glavne električne centrale, ki dobavljajo mestu električni tok. Zato bodo ustavile nadaljnje dobavljanje vode in toka za mesto, da tako prisilijo vladne čete k predaji.

Tudi general De Liano je imel danes po radiu govor, v katerem je naglasil, da so nacionalistične čete glede na odpor vladnih čet prisiljene poslužiti se drakonskih sredstev. Kmalu se bo videlo, je dejal med drugim, kako dolgo bodo mogle vladne čete vzdržati brez vode.

Nemčija pripravlja intervencijo?

Berlin, 15. novembra. o. Veliko pozornost v vseh krogih je zbudilo večurno posvetovanje, ki ga je imel Hitler z vojnim ministrom generalom Blombergom in poveljnikom voje mornarice admiralom Röderjem. Za jutri je sklican posvet vseh vodilnih poveljnikov vojske, mornarice in vojnega letalstva. V poučenih krogih zatrjujejo, da razpravljajo v nemških vojaških krogih o položaju v zvezi s kritičnim položajem nacionalističnih čet pred Madridom. V političnih krogih pripisujejo tem posvetovanjem izreden pomen in domnevaajo, da se Nemčija pripravlja na intervencijo v Španiji.

Prestolni govor kralja Karola

Bukarešta, 15. novembra. AA. V prisotnosti Nj. Vel. kralja Karola II., Nj. kr. Vis. prestolonaslednika princa Mihajla in Nj. kr. Vis. kneza Nikole in članov rumunske vlade je bilo danes svečano otvorjeno jesensko zasedanje rumunskega parlamenta. Prisotni so bili skoro vsi poslanci in mnogo senatorjev. Zasedanje je otvoril kralj s prestolnim govorom. Ze ob njegovem prihodu v zbornico so ga pozdravili z velikimi ovacijami. Tudi govor sam so prisotni čestokrat prekinjali s ploskanjem in viharim prihrjevanjem. Posebno pozornost so zbudile kraljeve izjave, ki so se nanašale na rumunsko zunanjo politiko. Osnovna smerica rumunske politike je, da se ohrani mir in očuva integralnost sedanjih meja. Kralj je naglasil solidnost Male antante in solidarnost njenih članic. Govoril je tudi o posetu Nj. kr. Vis. kneza namestnika Pavla in prezidenta češko-slovaške republike dr. Beneša v Bukarešti.

Kaj bo s Feniksom?

Po informacijah „Politike“ bo najbrže prišlo do stopne likvidacije

Beograd, 15. novembra. r. V sredo bo v trgovinskem ministrstvu konferenca, na kateri bodo razpravljali o problemu zavarovalne družbe Feniks. Ta konferenca bo odločilne važnosti za nadaljnje ukrepe vlade glede sanacije odnosno likvidacije Feniksa. Današnja »Politika« v daljšem članku prikazuje trenutno stanje Feniksa in poudarja med drugim, da je vse odvisno od tega, ali bo uspelo doseči vrnitev dolarških obveznic Feniksa, ki se nahajajo v inozemstvu, predvsem v Švici in na Češko-slovaškem. Največje težave obstajajo glede Češko-slovaške, kjer je teh menic za 1.1 milijona dolarjev. Dosedaj je bilo vrnjenih eno tretjino dolarških menic, ki so bile v inozemstvu. V taki situaciji je v prvi vrsti odvisno od honoriranja teh

menic, koliko bodo dobili jugoslovenski zavarovalnici Feniksa pri definitivni rešitvi problema, ki mora biti izdana najkasneje do 28. novembra t. l. Za enkrat po informacijah »Politike« še ni znano, kako bo končno rešeno vprašanje likvidacije Feniksa v Jugoslaviji. Verjetno pa je, da bodo zavarovalnici ob gotovih žrtvah likvidirali svoje terjatve odnosno pravice tako, kakor se glase njihove pogodbe s Feniksom. To pomeni, da bodo vsa sklenjena zavarovanja trajala do dogovorjenega roka in se bodo likvidirala ob prispelosti. Ker vse dosedaj ni uspelo najti primerno osnovo za prevzem Feniksovega portfelja po kakih drugi zavarovalni družbi, je tako rešitev za zavarovalne v danih prilikah še najboljša.

Predsednik vlade v Skoplju

Izjave o zunanji politiki in hrvatskem vprašanju

Beograd, 15. novembra. p. Ministrski predsednik dr. Stojadinović je sinoči odpotoval na agitacijsko turnejo v Južno Srbijo, kjer bodo v kratkem občinske volitve.

Danes je govoril na shodu v Skoplju kjer se je mimogrede dotaknil tudi zunanje političnega položaja in med drugim izjavil, da se je nedavno vrnil z dolgega potovanja po inozemstvu. Prepričan je, da ima inozemstvo odlično mnenje o Jugoslaviji, ki je velika, močna in bogata. Zato je njeno prijateljstvo zaželjeno od vseh strani. Ugled Jugoslavije v inozemstvu je velik in mi smo lahko ponosni na to, da smo Jugoslovani.

V svojem nadaljnjem govoru je razpravljal o razmerah v Južni Srbiji in o zahtevah sedanje vlade, ki je največjo skrb posvečija temu delu države in tu izjavljala največja javna dela.

Na koncu se je dotaknil tudi notranje političnih prilik ter naglasil veličino JRZ, ki je najvažnejša, najmočnejša in najbolj

disciplinirana stranka. Razne stranke se združijo zoper njo, toda glasovanje pri občinskih volitvah jih neusmiljeno odstranja z našega političnega odra. Izmed vseh opozicijskih skupin računa vlada odnosno JRZ resno samo z dr. Mačkovi in s Hrvat, ki jih on predstavlja. Zaradi sporenj z njim pa poče tekmovali z opozicionalci, ki mislijo, da se bodo z Mačkovo pomočjo dokopali do oblasti. Počakali bomo, je dejal dr. Stojadinović, da se nekoliko poleže prah, ki so ga dvignili s svojimi pogostimi potovanji med Beogradom in Zagrebom in da se pogreznje vse neorealne in fantastične kombinacije, ki jih je bilo slišati te dni v zvezi s pogajanjimi dr. Mačka z beograjsko združeno opozicijo. Hrvati nas razumejo in verujejo v našo dobro voljo. Za enkrat pa posveča JRZ odnosno vlada vsu pozornost občinskim volitvam.

Iz Skoplja bo dr. Stojadinović potoval po vseh večjih krajih Južne Srbije, kjer bo prirejal shode in sprejel odposlanstva.

Reka — madžarska luka?

V znak prijateljstva in zavezništva bo Italija poklonila Madžarski reško luko

Pariz, 15. novembra. p. Francoska gospodarska agencija »Agence Economique et Financiere« je objavila vest iz Berlina, da pričakujejo nemški diplomatski krogi novo senzacijo iz Italije. Mussolini naj bi v bližnjih dneh razglasil, da odstopa Madžarski reško pristanišče. Berlinske kroge zaradi tega silno zanima, kakšno stališče bi zavzela napram temu Mussolinijevemu koraku.

Rim, 15. novembra. r. Tu se vrše velike priprave za poset madžarskega regenta Hortija, ki bo v času od 24. do 30. novembra

prvič oficijelno posečil Italijo. Ta poseč naj bi bil manifestacija italijansko-madžarskega zavezništva in izraz zahvale Madžarske za podporo, ki ji je skozi vsa poveljna leta izkazuje Italija. Kakor zatrjujejo v dobro utrujenih rimskih krogih, bo pri tej priliki na slovesen način proglašena Reka za madžarsko luko. Italija hoče na ta način paralizirati nezadovoljstvo, ki se pojavlja v nekaterih madžarskih krogih, ki opozarjajo na to, da Italija samo platonično podpira madžarske revizionistične težnje.

Ciano v Budimpešti

Njegovi razgovori z madžarskimi državnikj se nanašajo predvsem na gospodarska vprašanja

Budimpešta, 15. novembra. w. Kakor doznajavo na merodajnem mestu, se nanašajo razgovori Madžarske z italijanskim zunanjim ministrom Cianoem v okviru prijateljske izmenjave misli predvsem na splošna vprašanja, ki se tičejo obeh držav, ter na protokole, sklenjene na dunajski konferenci. Gre zlasti za gospodarske zadeve, za katerih ureditev služijo posvetovanja strokovnjakov, ki se vršijo v Rimu. V ta namen je dospel večerj v Rim vodja stalne madžarske trgovinske delegacije, poslanik Nickel. Pri strokovnjakih posvetovanjih naj bi se predvsem prilagodil izpremenjenim razmeram madžarsko-italijanski žitni dogovor. Budimpeštanski razgovori grofa Ciano se nanašajo tudi na izgraditev gospodarskih odnošajev med Madžarsko in Abesinijo.

Na merodajnem mestu poudarjajo izrecno, da je grof Ciano v prvi vrsti vrnil obisk, ki sta ga spomladaj napravila pokojni ministrski predsednik Gumböš in zunanji minister Kánya v Rimu.

Pariz, 15. novembra. AA. »Ami de peuple« komentira potek dunajske konference v tem smislu, da je italijanski vpliv v Budimpešti in na Dunaju nekoliko popustil. Italija se bo kmalu prepričala, da ji je v njeni politiki v srednji Evropi potrebna Francija ter se bo morala vrniti k politiki, ki ji je zagotovila uspeh v abesinjski vojni.

Vračal se bo preko Ljubljane

Rim, 15. novembra. o. Ciano bo ostal še dva dni v Budimpešti, nakar se bo preko Čakovca in Ljubljane vrnil v Rim. Ves italijanski tisk med tem še vedno piše le o dunajski konferenci in poudarja, da so zunanji ministri držav rimskega bloka govorili predvsem o sodelovanju z državami Male antante v svrhu gospodarske in politične obnove v Podunavju, nadalje o skupnem stališču napram Društvu narodov ter o bojni proti komunizmu, Z

zadovoljstvom beležijo tudi odmore dajnske konference in njenih zaključkov v Pragi in Beogradu.

Zaroka Rooseveltovega sina

Washington, 15. novembra. AA. (Havas) Uradno poročajo, da se je zarobil Rooseveltov sin z miss Ethelo Dupontovo, poberjenko predsednika upravnega odbora znamenite tovarne za orožje in strelivo Duponta de Nemoura. Zaroka je zbudila posebno pozornost zato, ker se je Dupontova družina v vojni borbi odločno zavzemala za Rooseveltovega nasprotnika Landona in ker je bila tudi prej zmerom v vrstah ameriških industrijcev, ki so srdito kritikovali Rooseveltovo gospodarsko politiko.

Švica za priznanje aneksije Abesinije

Bern, 15. novembra. AA. Zvezni svet zahteva, da Švica in vse druge države, članice DN zavzamejo isto stališče, ki sta ga zavzeli Avstrija in Madžarska glede priznanja italijanskega imperija v Abesiniji.

Nemški karteli pod nadzorstvom

Berlin, 15. novembra. AA. Po posebnih odredbi ministra za narodno gospodarstvo dr. Schachta so bili postavljeni pod nadzorstvo uradnih gospodarskih ustanov in oblasti, industrijskih zbornic itd. vsi karteli in industrijski sindikati v Nemčiji. Ta odredba je bila izdana zaradi tega, da bi se zagotovil popoln uspeh nemške štiriletko.

KINO MATICA

Danes samo ena predstava ob 16. uri Leharjeva šlager opereta Škrjanček poje, žvrgoli Marta Eggerth — Hans Soehner (Večerne predstave odpadejo vsled koncerta).

Sportna nedelja

Ljubljana še na šestem mestu

Visoka poraza Ljubljane in sarajevske Slavije — Concordia si je priborila prvi točki

Tri važne prvenstvene tekme so bile večeraj na sporedu. Skoraj vse tri so nam prinesle presenečenja. To so namreč visoka poraza Ljubljane in sarajevske Slavije in igra osižeške Slavije, ki pa je kljub temu zmagala proti Hajduku.

Tablica se je do šestega mesta precej izpremenila. Sarajevska Slavija in Bask sta zamenjala svoji mesti. Na čelu tablice je sedaj Bask. Hajduk je z današnjim zmago skočil s 5. na 3. Gradjanski je padel na 4. BSK pa na 5. mesto.

Ljubljana je kljub porazu še ostala na 6. mestu, toda... za njo sta Jugoslavija in Hašk odigrala šele pet tekem, dočim je

Ljubljana že absolvirala sedem iger. Zdi se nam, da Ljubljana jesenskega dela prvenstva ne bo končala tako, kakor smo si želeli.

Tablica je sedaj naslednja:

Bask	7	4	2	1	16:10
Slavija (S)	7	4	2	1	17:12
Hajduk	7	4	0	3	12:8
Gradjanski	5	3	1	1	13:4
BSK	6	3	1	2	13:6
Ljubljana	7	2	2	3	6:9
Jugoslavija	5	2	0	3	9:8
Hašk	5	1	2	2	5:11
Slavija (O)	7	2	0	5	8:19
Concordia	6	1	0	5	6:18

cordia dočela zasluženo zmagala, ker je imela boljše moštvo. Sarajevčani so razočarali s svojo slabo igro. Lahkež ni motil igre.

Slavija je že v 6. min. prišla do svojega edinega gola. Rajčić je prodiral tre streljal slabo proti голу. Zagrebški vratar Puhar pa je izpustil to lahko žogo. V 19. min. je Concordia Lolič lepo izkoristil pogrsko sarajevskega branilca Zagorca ter izenačil. Malo kasneje je Beda povisal na 2:1 za Concordio. V 40. min. lep napad Concordie, ki ga Valjarevič zaključil z učinkovitim strelom v mrežo.

V 24. min. drugega polčasa centrira levo krilo Vidmar in Valjarevič povisla na 4:1. V 35. min. pa je Vidmar postavil končni rezultat 5:1.

Sodil je z mnogimi pogrškami g. Popović.

Hajduk : Slavija O 4:2 (1:1)

Split, 15. novembra.

Današnja prvenstvena tekma je bila zelo zanimiva. Osiječani so iznenadili Hajduka in splitsko občinstvo s svojo dobro igro. Igrali so borbeno, poštovno in ostro, toda fair. Z enostavnimi kombinacijami so večkrat ogrozili Hajdukov gol.

V prvem polčasu je bil Hajduk nekoliko v premoči, toda zaradi spolzkega terena se njegovi igralci pred golom niso znašli. V 20. min. je Osiječan Kosić streljal iz 20 m na gol. Vratar Kriše se je vrgel na žogo, toda istočasno je prihitel branilec Milutin in izpred vratarja zabil v lastni gol. Izenačenje je prinesla v 40. min. enajstmetrovka, ki jo je sodnik diktiral zaradi roke in jo je realiziral Matošić II.

V drugem polčasu je Hajduk mnogo napadal. V 5. min. je Kragić po lepi kombinaciji postavil na 2:1, par minut kasneje pa na 3:1. Najbolji gol dneva je dosegel Krulc po kornerju z volley strelom. V 37. min. pa je Kranjce po solo akciji znižal rezultat na 4:2.

vo, toda mali in debeli Baskov vratar ugonobi tudi to šanso.

V 43. min. počil žoga, kar sprejmejo Ljubljanci z veseljem in dajo svojo v igro, toda tudi ta sedi kmalu nato po strelu Vojčića v ljubljanski mreži. Rožič se je vrgel, toda prepozno.

4:1 za Bask

V zadnjih fazah igre, ko občinstvo že zapuša igrišče, ima Ljubljana nekaj več od igre, toda rezultata ne more izpremeniti.

Drugi polčas je do prve polovice potekel v premoči Baska, nakar je sledila odprta igra. Baskovo moštvo je v tem delu igralo sigurno. Najboljši njegovi igralci so bili Ivković, Detlinger in Sarič.

Ljubljana je ves čas igrala pod svojo običajno formo. Potrebno je da si tudi Ljubljana že enkrat sestavi moštvo, ki bo vodilo naš nogomet v boljšo bodočnost. Posamezniki se morajo podrediti koristim celote, brez tega nikakor ne bo šlo.

Sodnik g. Nenković iz Kragujevca je bil dober. Pogrešil je le, kakor smo že omenili, ko je priznal prvi gol Basku.

Concordia : Slavija S 5:1 (3:1)

Zagreb, 15. novembra

Na današnji prvenstveni tekmi je Con-

Prvenstvo LNP.

Ljubljanska skupina je že odigrala II. spomladansko kolo, mariborska pa je šele večeraj v železničarju dobila jesenskega prvaka

V Ljubljani in v Kranju se je večeraj vršilo že drugo spomladansko kolo ljubljanske skupine podsaveznega prvenstva. Jesenski prvak je bil, kakor znano, Amater. V mariborski skupini pa so šele večeraj končali jesensko prvenstvo ter si je priborili naslov jesenskega prvaka mariborski železničar. V naslednjem poročilu:

Hermes : Amater 2:1 (2:0)

Na svojem igrišču so Hermežani zapisali nadajnji dve piki v svojo korist. V precej izenačeni igri so sicer zasluženo zmagali, ker so si izdelali pred nasprotnim golom neprimerno več situacij kot njihov partner pred njihovim, toda po poteku igre bi vsekakor bolj ustrezal neodločen rezultat.

Hermežani so tokrat postavili v polje bolj uglašeno enajstoročje, v kateri je bil predvsem napad v primeri z zadnjimi igrami zelo agilen in odločen, dokler je igral v prvotni postavi. Tekom igre pa so poskušali v tej liniji nebroj permutacij, od katerih je bila še skoro vsaka slabša od prejšnje. Med napadalci je pred vsemi omeniti razpoložena Brodnika in Goršiča-Persko, ki se uveljavlja bolj kot nekdanje sveci. Srednja vrsta ni bila ves čas na višini, pač pa je bila obramba zanesljiva in odprta.

Amaterci so dali, kakor običajno, sveže in poštovno igro. Zelo je motila srednja vrsta, ki ni znala moštva povežati v celoto, tako, da je bila razdalja med napadom in obrambo skoro vedno nezasedena. V obrambi je tokrat precej odgovoril sicer zanesljivi Šuster, ki je med drugim zastreljal tudi enajstko. Najboljši del moštva je bil napad, ki ga je dobro vodil Sajovic, dasi sam ni bil pri običajnem strelu.

Igra je bila razgibana, boljša kot so bile prvotne tekme. Na ljubljanskem igrišču v zadnjem času. V začetku je Hermes krepko pritisnil in v povezani igri poslal Amaterja v obrambo. Ice je imel že v začetku čisto situacijo, toda sunil je žogo v vratarja. V 11. min. je nastala po kotu za Hermes težka situacija pred Amaterskim golom. Ferjan je opalil soto. Brodnik spremeni žogi smer in vratar ne more več držati. 1:0 za H. Igra je še nadalje odprta. V 17. min. izkoristi Brodnik lepo stvar pred golom in s plestranim strelom povisla na 2:0. S tem je tekma že odločena, dasi so v nadaljnjem poteku nastale še situacije, ki bi jo bile ugnile tudi drugače odločiti. Tik pred koncem polčasa ima Amater lepo priliko, pa je ne izkoristi.

V drugem delu igre Hermes sprva brani in drži rezultat. Amater je stalno pred vrati Hermesa in s lo taktiko ne kaže Hermežanom nič prida. Že v 9. min. zagrešijo enajstko, ki jo Malič bravurozno ubrani. Poslej uberejo tudi Hermežani drugo obetajoč. V prvi minuti se stvori po in na obeh straneh nastajajo prilike. V 35. min. prejme Remšak čist predložek, v nadaljnjem snora predribliči vso obrambo in par metrov pred Malič opalji neubranljivo v kot. V preostalih desetih minutah

ne pride do nobene spremembe.

Sodil je g. Pečar zelo dobro.

Korotan : Reka 3:3 (1:3)

Kranj, 15. novembra

V nadaljevanju podsaveznega prvenstva je danes gostovala v Kranju ljubljanska Reka. Skoro bi bila priredila Korotancem neljubo presenečenje, kajti ob polčasu je bila gladko s 3:1 v vodstvu.

Igra je bila prava borba za točke. Obe moštvu sta se odlikovali po poštovni igri polni elana, na razmočenem terenu pa o lepoti igre ni bilo niti sledu.

Začetek je bil za domače moštvo mnogo obetajoč. V prvih minutih se stvori po centru z desne pred golom Rečanov gnejča in žoga najde pot v mrežo. Potem se igra razvije in v 7. min. Reka izenači. Sledje menjajoči se napadi, pred obema goloma je nebroj koljivih situacij, oba vratarja imata mnogo dela. V 18. in 20. min. povisla Reka na 2:1 in 3:1 in ta rezultat ostane do konca polčasa.

V nadaljevanju igre se takoj po odmoru nudijo Korotanu idealne prilike, toda šele v 5. min. utegne Korotan realizirati, sedaj je rezultat 3:2 za R. Že se je zdelo, da bo pri tem ostalo in da bo Reka odnesla obe točki v Ljubljano, toda v 20. min. se Korotancem le posreči izenačenje. Odslej igraata obe moštvi na zmago, toda zaman.

G. Dolinar je bil svoji nalogi povsem kos, imel je igro krepko v rokah.

Bratstvo : Savica 4:3 (2:2)

V predtekni sta na Korotanovem igrišču igrali ti moštvi svojo jesensko prvenstveno tekmo. Bratstvo je z veliko težavo in precej nezasluženo zmagalo. Sodil je g. Jordan dobro.

Olimp : Slovan 4:4 (3:3)

Celje, 15. novembra

Na Olimpijskem igrišču se je danes vršila podsavezna prvenstvena tekma med celjskim Olimpom in ljubljanskim Slovanom. Tekma je bila prav živahna in napeta. Moštvi sta bili skoraj enakovredni. Ob napada sta bila premočno odločna. Slovanov napad je bil za spoznanje boljši, Olimpova obramba pa je bila nesigurna. Olimpovi novi vratar ima na vesti dva gola.

V 3. min. se znajde Doberlet pred praznim golom Olimpa in pošlje žogo v mrežo. V 14. min. izenači Čater po lepi kombinaciji. V 20. min. povisla isti igralec na 2:1. Že tri minute kasneje se posreči Doberletu zanačenje. V 28. min. diktira sodnik enajstmetrovko proti Slovanu. Vratar odbije Čatrovo žogo, nakar Čater še enkrat strelja in doseže gol. V zadnji minuti prvega polčasa skoči Olimpov vratar iz gola, zgreši žogo, ki jo dobi Olimpov branilec Muhovc in pošlje v lastni gol.

V 18. min. drugega polčasa povisla Uršič na 4:3. V 33. min. izenači Doberlet po lepem prodiru. Slovan preide v premoči, ki je pa ne zna izrabiti. V zadnjih petih minutah Olimpovci ostro napadajo Slovanova vrata, toda ljubljanska obramba dobro čisti.

Sodil je g. Vebić objektivno, ni pa bil dovolj strog v presoji foullov.

II. razred

Na igrišču Primorja se je vršil večeraj derby II. razreda.

Svoboda : Grafika 4:0 (1:0)

Svoboda, ki je nedeljo za nedeljo porazila svoje nasprotnike z visokimi rezultati, je tudi Grafiko odpravila prepričevalno s 4:0. Bila je absolutni gospodar na terenu in se mora Grafika zahvaliti samo svojem vratarju, da ni doživela večjega poraza. Svoboda je tehnično in borbeno nadkriljevala svojega nasprotnika.

Sodnik g. Dorčić je imel lahko delo. Ostali rezultati II. razreda so bili:

Mladika : Korotan 2:1
Jadran : Moste 2:2
Mars : Slavija 9:2

Varaždinska Slavija v Mariboru

Maribor, 15. novembra

Po daljšem presledku je danes gostovala v Mariboru varaždinska Slavija ter nastopila z dvema moštvioma proti Železničarjem. Vremenske neprilike so bile zelo slabe, tako da obisk danes ni bil takšen, kakršnega so si želeli prireditelji.

Najprej so nastopili juniorji Železničarja in juniorji Slavije, ki so odigrali finalno tekmo za Tivarjev pokal. Po zelo živahni igri so zmagali Železničarji z 2:1 (1:0). Ker se je prva finalna tekma pred 14 dnevi v Varaždinu končala neodločno 2:2, so si lepi prehodni pokal Tivarja letos priborili Železničarji.

Slavija : Železničar 4:2 (2:1)

Varaždinci so si zmago popolnoma zaslužili. Bili so v vseh linijah bolje povezani ter so nasprotnika nadkriljevali tudi v startu. Napad je predvedel lepe kombi-

nacije ter mnogo streljal, in to iz vsake pozicije. V kritičnih so imeli gostje močno oporo. Obramba je bila solidna, le v drugem polčasu nekoliko nesigurna. Gostje so pokazali boljšo tehnično igro. Pozna se jim, da igrajo tekme z zagrebškimi klubi.

Železničarji so bili sicer poštovni, toda včasih prepočasni. Tudi v napadu danes ni bilo nobenega reda. Ta del moštva je bil najslabši in gre poraz skoraj ves na njegov račun. Kritični so igrali preveč defenzivno, pa tudi v tem delu igre niso mogli ustrezati. Obramba je bila v splošnem dobra. V prvem polčasu je bila igra povsem odprta. Pozneje, zlasti v prvi polovici drugega polčasa, pa so bili Varazdinci v premoči in je imela domača obramba polne roke dela.

Sodil je g. Kopic objektivno in dober.

Ostale nogometne tekme

Novi Sad: Jugoslavija : Vojvodina 5:0 (5:0). Prijateljska.

Marseille: BSK : reprezentanca Igraških klubov južne Francije 5:4 (3:3). Reprezentanca Igraških klubov je že vodila 3:0, nakar je Beograđancom uspelo izenačiti. V drugem polčasu je bil BSK boljši in zasluženo zmagal. Gole so za BSK zabil Božović 3, Marjanović in Glišović po enega.

Berlin: Nemčija : Italija 2:2 (2:1). 100 tisoč gledalcev.

Pariz: Pariz : Budimpešta 2:1 (1:0).
Praga: Prvenstvo. Pizen : Sparta 2:2, Slavija : Viktorija Pizen 5:1, Prostějov : Zidenice 5:0, Nachod : Viktorija Žizkova 3:0, Kladno : Rusy 5:0, Bratislava : Bratislava Slavija 3:1.

Dunaj: Prvenstvo. Admira : Wacker 3:3 (3:1), Rapid : Libertas 5:3 (4:2), FC Wien : Hakoah 1:0 (0:0), Austria : Favoritner AC 7:1 (3:1), Vienna : FAC 2:2 (2:1), Sportklub : Postsport 3:1 (1:1).

Budimpešta: Phobus : Kispest 3:2, Szeged : Buda 2:1, III. okraj : Soroksar 2:0, Boockai : Budafok 6:0.

Prireditelj je prisostvovalo poleg štirinastega domačega članstva in uprave s starostjo na čelu še članstvo iz vseh ostalih ljubljanskih sokolskih društev. Med drugimi predstavnik pa so bili še I. namestnik staroste SKL, staroste župe Ljubljana s člani uprave in TO. Za bana je bil navzoč prosvetni šef br. Breznik, osebno še novi divizionar general Tonič z brigadirjema Doklēm in Popadičem, dalje konzul CSR inž. Minovsky in francoski konzul Remerand, oba s soprogama, ter več univerzitetnih profesorjev.

Objave

Ali veste, da je danes zadnji dan, ko si lahko še v predprodaji nabavite vstopnice v Matični knjigarni za koncert Hubadove župe v proslavo 70-letnice Mateja Hubada? Tudi sporedi so na razpolago istotam. Cene vstopnicam so izredno nizke od 20 Din navzdol. Na koncertu so sodelovali 7 odličnih ljubljanskih mešanih in moških zborov z različnimi skladbami slovenskih avtorjev, zelo privlačna točka pa bo nastop Slovenskega vokalnega kvinteta (gg. Štibernik, Jug, brata Petrovič in Sulc). Otvoritvena točka koncerta bo uvodna beseda o Mateju Hubadu, ki jo je napisal Ivo Peruzzi. Opozarjamo, da se bo pričel spored točno ob 20. uri v veliki Filharmonični dvorani. Po številu pevcev največji pevski zbor Glasbene Matice (ca 110 pevcev) bo izvajal pod vodstvom ravnatelja Mirka Poliča grandiozno Adamičovo skladbo »Smrt carja Samuela«, katere besedilo je natisnjeno na zadnji strani sporeda, s katerimi bo koncert zaključen. Tudi drugi zbori imajo na sporedu priljubljene narodne pesmi in skladbe večjega formata. Kupite spored, nabavite si vstopnico in pridite zvečer v veliko Filharmonično dvorano! — Člani pevskih društev, ki prodajajo vstopnice, naj vrnejo denar v Matično knjigarno danes do 12. ure dopoldne. Nastopajoči pevski zbor naj pridejo pravočasno, da ne bo prevelike gneče. Vhod na oder z desne strani, izhod čez oder na levo stran.

Ne pozabite na simfonični koncert v stolnici v petek 20. t. m. ob 20. uri, ki ga priredi Blaž Arnič z velikim orkestrom. Dirigent D. M. Sijaneč. Programi so na razpolago v Jugoslovanski knjigarni in pri »Kosaku« (Prešernova).

Šah

Maribor, 15. novembra

Danes se je vršila v klubovih prostorih Železničarja tekma za prvenstvo Slovenske šahovske zveze. Železničar je zmagal nad šahovskim klubom Črna 5 in pol 1 2 in pol. Prihodnje kolo igra Železničar z Mariborskim šahovskim klubom.

Celje, 15. novembra

Celjski šahovski klub je igral v soboto in nedeljo prvenstveno tekmo s ptujskim šahovskim klubom in dosegel lepo zmago. V soboto je bil rezultat 4:4, v nedeljo pa 6:2 za Celje.

Službe išče

Vsaka beseda 50 partov
1. Dan, 2. Dan, 3. Dan, 4. Dan, 5. Dan, 6. Dan, 7. Dan, 8. Dan, 9. Dan, 10. Dan, 11. Dan, 12. Dan, 13. Dan, 14. Dan, 15. Dan, 16. Dan, 17. Dan, 18. Dan, 19. Dan, 20. Dan, 21. Dan, 22. Dan, 23. Dan, 24. Dan, 25. Dan, 26. Dan, 27. Dan, 28. Dan, 29. Dan, 30. Dan, 31. Dan, 32. Dan, 33. Dan, 34. Dan, 35. Dan, 36. Dan, 37. Dan, 38. Dan, 39. Dan, 40. Dan, 41. Dan, 42. Dan, 43. Dan, 44. Dan, 45. Dan, 46. Dan, 47. Dan, 48. Dan, 49. Dan, 50. Dan.

Prodaj

Beoda 1. Dan, 2. Dan, 3. Dan, 4. Dan, 5. Dan, 6. Dan, 7. Dan, 8. Dan, 9. Dan, 10. Dan, 11. Dan, 12. Dan, 13. Dan, 14. Dan, 15. Dan, 16. Dan, 17. Dan, 18. Dan, 19. Dan, 20. Dan, 21. Dan, 22. Dan, 23. Dan, 24. Dan, 25. Dan, 26. Dan, 27. Dan, 28. Dan, 29. Dan, 30. Dan, 31. Dan, 32. Dan, 33. Dan, 34. Dan, 35. Dan, 36. Dan, 37. Dan, 38. Dan, 39. Dan, 40. Dan, 41. Dan, 42. Dan, 43. Dan, 44. Dan, 45. Dan, 46. Dan, 47. Dan, 48. Dan, 49. Dan, 50. Dan.

Vsak trgovec

Ima dolžnike, ki mu delajo skrbi. — Zato mora imeti dobrega uradnika, ki je veziran v vseh sodnih zadevah. Z uspehom vam iztrjam dolžne zbirke, ne da bi s tem zgubili stranko-odjemalca. Pa tudi vso drugo pisarniško delo opravi, saj sem perfektni korespondent, knjigovodja in strojepisec. Star sem 34 let, samski, zmožen slovensčine, nemščine in srbohrvaščine. Cenjene ponudbe na oglašni odd. Jutra pod »Jamčim za uspeh«.

Cekarje

preproge iz bičja in vse vrste črtene in lesene robe dobite na »old«-je pri A. ZAVADA, LE-POLAVA, 27076.

KLISEJE

ENO VECBARVNE JUGOGRAFIKA SV. PETRA NASIP 23

Kupujte domače blago!

IZJAVA

izjavljam, da je neresnično, kar sem govoril o Baletni Akademiji, peku v Trzinu, ter glede njega namena, in njegove obiti ne morem reči ali ne morem reči, — Mojca Dragotina, 27104-9.

Žena v sodobnem svetu

LITVA IN NJENO ŽENSTVO

Za ponedeljsko „Jutro“ napisala znanstvenica gospa Navakas

Pred dnevi se je mudila v Ljubljani mlada litavska znanstvenica in publicistka gospa Jone Deveikyte - Navakas, ki jo vežejo prijateljski stiki z rodbino pok. ministra dr. Zerjave. Ga Navakas nam je izjavila, da je prišla najprej na Čehoslovansko, nato pa tudi v Jugoslavijo z namenom, da proučuje razmere, v katerih se svobodno razvijajo majhni narodi in najde kaj vzpodbudnih vzgledov tudi za Litavo. Ob priliki svojega ljubljanskega bivanja je spisala za „Jutro“ v francosčini članek, ki ga prinašamo v prevodu.

Današnja Litva leži poleg Baltijskega morja, tam, kjer so v davni zgodovinski dobi feničanski trgovci kupovali s severnimi plemeni, zamenjujoč njihovo zlato s svojim jantarjem. Litva meji na zapadu na Baltičko morje, na severu na Letonsko, na jugovzhodu na poljsko in na jugozapadu na Nemčijo. Litavci naseljujejo to ozemlje že iz pra-zgodovinske dobe.

Med zapadnimi narodi jih je kaj malo, ki bi imeli v svoji zgodovini tako črne strani, kakor jih pozna litavska zgodovina v dolgih stoletjih od 13. do 19. stoletja. V začetku 14. stoletja je postala močna in vplivna velika vojvodina; kljub poznejši uniji (1569) s Poljsko je vse do 19. stoletja ohranila svojo nezavisnost. Po ruski aneksiji je njeno ime izginito z evropskega zemljevida.

Litavski narod je bil v suženstvu obsojen na politično in intelektualno nedelavnost, zato ga v 19. stoletju ni poznal na zapadu nihče razen učenjakov, ki so pridno proučevali litavski jezik in njegovo narodno blago. Bili so prepričani, da bo ta jezik prav kakor njegov narod kmalu izginil v ruskem morju. Pozabili so pač, da kaže litavski kmet ogromno vitalnost in vzgledno zvestobo narodni tradiciji; prav posebno so te lastnosti dičile naše kmetice, ki jim gre zasluga, da so rešile narodnost in jezik. Kajti litavsko plemstvo in inteligenca so govorili poljski jezik in niso mogli razumeti prizadevanj onih, ki so tako ali drugače pripravljali narodni prepoved.

Litavski narod je v današnji Evropi eden najstarejših in njegov jezik ima precej nalik s sanskritom. Nedavno umrlj francoski jezikoslovec Meillet svetuje na nekem mestu takole: »Če hočete imeti kaj pojma o jeziku, kakor so ga govorili vaši davni predniki, pojdite v Litvo.«

Ta mali narod, čigar umetnost in jezik sta mnogo zanimala Emanuela Kanta in Goetheja, je torej v 19. stoletju zadela bridka narodna usoda. Samo svetovni vojni gre hvala, da se je Litva po dolgih bojih za svobodo osamosvoila in zopet postala nezavisna država. Nje nezavisnost je bila proklamirana v nekdanjem litavskem glavnem mestu Vilnu. Toda veselje ni trajalo dolgo, kajti s tem dogodkom ni bila zaključena dolga vrsta narodnih nesreč.

Dne 7. oktobra 1920 je Poljska podpisala v Suvalki pogodbo z Litavsko; podpis se je izvršil v prisotnosti predstaviteljev Društva narodov. Dva dni nato je Poljska nasilno zasedla Vilno in vse okoliško ozemlje, ki mu daje ime stara litavska prestolnica. To stanje traja še dandanes. Vsi odnosi: trgovski, prometni, celo poštni in brojavni so bili prekinjeni in še vedno niso vzpostavljeni. Zaradi tega si je litavska država uredila svoj sedež v Kannasu (Kovnu). Tako torej niti do današnjega dne ni zapustila Litvanec narodna nesreča, ki jim je bila tolikokrat spremljevalka v preteklosti.

V vseh borbah Litve za obstoj in svobodo je bila vedno udeležena tudi litavska žena. Omenila sem že njeno vlogo v 19. stoletju: nacionalno vlogo kmečke žene, ki je bila do malega analfabet. Samo materina zvestoba domači zemlji in jeziku je Litvi rešila njen narod in svobodo.

Iz teme stoletij vstaja podoba »vajdilute«, vestalk, ki podnevi in ponoči stražijo sveti ogenj, najpriljubljenejša in najlepše darnejša figura med litavskimi ženami je vojvodinja Biruta. Tistega dne, ko naj bi lepo svečeno dokončno sprejeli v red vestalnik, se nenadno pojavi Kestutis, sin velikega vojvode in pravi za njeno roko. Biruti ga odkloni, toda zaljubljeni vojvoda ne odneha. Naslednjo noč, ko se je veliki svečnik pripravil, da obleče mladi vestalki belo obleko, ta simbol večnega devištv, vdre v tempel Kestutis, vrže tuniko čez ogenj, se polasti lepe device in izgine na konju v noč. Tako je veliki vojvoda oskrnul sveti ogenj in svečeniki so napovedovali narodu hude nesreče. Toda veliki vojvoda Vytautas je bil in je ostal do dandanes največji mož Litavske, simbol njene narodne edinstva. Med vsemi zgodovinskimi ženami Litve je bila samo Biruti zgolj soproga in mati, tesno navezana na domače ognjišče; samo ona se ni vmešavala v politiko. Vse druge litavske žene so bile tudi javne delavke, ki so vplivale na državno politiko, ne da bi bile tako slabe gospodinjice. Litavske žene so bile zveste pomočnice svojih mož v njihovih bojih za rešitev domovine. Največji pesnik litavske zemlje Mickiewicz jim je posvetil pesnitev »Grazina«, ki opisuje ženo, katera v odsotnosti svojega moža stopi na njegovo mesto, vodi bitko in umre za domovino.

Ce je litavsko narodno prebujenje združeno z imenom Vytautasa, je življenje moderne litavske žene podobnejše značaju in usodi Gražine. Naša žena je šele po vojni dosegla svojo enakopravnost. Ustava litavske države ima med svojimi osnovnimi določbami izjavo, da so vsi državljani Litve, moški in ženske, pred zakonom enaki. Žene so dobile tudi volilno pravico in se lahko izvolijo v parlament. Naš prvi parlament je šel sedem ženskih poslancev, pri čemer je zanimivo, da je najstarejši poslanec, ki mu je šla pravica otvoritve parlamenta, bila žena in najmlajši takisto žena. Prav tako se žensktvo udeležuje občinskih volitev in vodstva komunalnih uprav. Ženo nahajamo v vseh poklicih; mnoge se udeležujejo tudi v znanosti. Doselej nimamo ženskih profesorjev na tehnični in pravni fakulteti, vendar je samo še vprašanje časa, kdaj prično delovati tudi tu. Takisto opažamo žene v upravni službi; šef litav-

skega »presbiraža« je ženska. V prosvetni službi je okrog 50% učiteljic. Potemtakem so vse službe de iure dostopne ženam, samo tehnični študij jim ni še dopuščen.

Prav tako častno je litavska žena zastopana na področju dobredelnega in socialnega skrbstva. Litavska žena pa gre še dalje kakor žensktvo drugih dežel: Med osvobodilno vojno, ko Litva ni imela redne vojske, so organizirali prostovoljne čete z imenom »saulial«. Ta organizacija še vedno obstoji in v nji so udeležene tudi žene. Prav posebno se litavske ženske pripravljajo za sanitetno službo, posebej se za obrambo dežele pred plinskimi napadi.

Tako je torej litavska žena prodrla na vsa področja narodovega življenja. Prvot-

no stremljenje, da bi bila enaka moškemu, je opustila, tem bolj pa si prizadeva, da bi dosegla enako vrednost z moškim delom.

H koncu še nekaj besed o najslavnejši in najbolj priljubljeni Litavki. Je to gospa Ciurlonis, žena našega največjega simboličnega slikarja, ki je umrla že l. 1911. Ta žena je zgodaj postala vdova in je poslej posvečala vse svoje moči javnemu delu in narodni prebujanju. Piše tudi povesti, prav posebno popularne so njene drame. Na univerzi poučuje litavski jezik. Spisala je tudi številne literarne članke, razprave in kritike. Je že dolgo naš edini delegat v Društvu narodov.

Današnji kulturni položaj Litve je zanimiv. Ker nima skupne meje z Rusijo in

ker je prekinila vse stike s Poljsko, torej z dvema narodoma, ki sta bila dolgo odločilnega pomena za Litavo, je popolnoma prenehal vpliv teh dveh dežel na našo kulturo. To dejstvo je nemalo pripomoglo k ustalitvi naših kulturnih razmer in k izoblikovanju našega narodnega značaja, vendar je z druge strani povzročilo neko izolacijo, ki nalaga narodu, da čim več črpa iz samega sebe. In prav v tem pogledu ima litavska žena velike naloga.

Litavska žena bi v polni meri razumela položaj jugoslovenske žene: obe sta skozi stoletja nosili doberšen del težke usode, ki je zadela njun narod. Litavska žena je bila s osvojenjem nagrada tako, da je dobila v narodni državi vse pravice in popolno enakopravnost. Prav bi bilo, da bi se tudi jugoslovenski ženi priznala enaka nagrada.

Marsikaj bi še lahko povedala, vendar naj sklenem ta kratki pregled s željo, ki jo izražam v imenu mlade Litve, da bi vaša mlada Jugoslavija s svojim tako mladim kraljem na čelu dosegla kar najlepšo bodočnost!

in bo dobro služila kot pripomoček vsem poklicnim rezevalcem. Vsekakor želimo, da naši kinematografi poskrbijo tudi za dobavo kulturnih filmov iz Berlina in od drugod.

Boccaccio

Berlinski »Ufa« sodi, da je s filmsko opereto »Boccaccio« napravila letošnjo svojo mojstrovino v produkciji veselih reži. Truda je bilo obilo. Po natančnih načrtih in modelih so bili mizarji in kiparji pa še različni mojstri dolge tedne na delu, da so ustvarili prizorišča stare Fe-

Majhen intermezzo v palači Petruccia Vloga Petruccija glumi Willy Fritsch, njegova partnerica pa je Heli Finken-zellerjeva kot Fiameta.

nare. Glavni trg ferarski nudi v filmu zares presenetljivo revijo ferarskih meščanov in meščank, ki se pomenkujejo zgolj o junaku mnogih ljubavnih pustolovščin, o Boccacciju.

Režiser Herbert Maiseh je s »Železno vo« ljo krotil množico in vodil posameznika, da so ustvarili zelo ljubke prizore, glasbo pa je napisal Franc Doeffle. Ferarski trg je prizorišče krasnih italijanskih mramornih palač, za katere se je arhitekt Oton Hunte močno potrudil. Kdor je kdaj bil v Ferari, bo presenečen, ko bo ugledal starinski trg na filmskem platnu. Vsekakor je film Boccaccio nastopil svojo zmagovalno pot in zanje uspehe zasluzi tist, kjer so filmi Ufa stalno na sporedu. Med ta mesta spada Ljubljana.

Filmanje v Jadranu

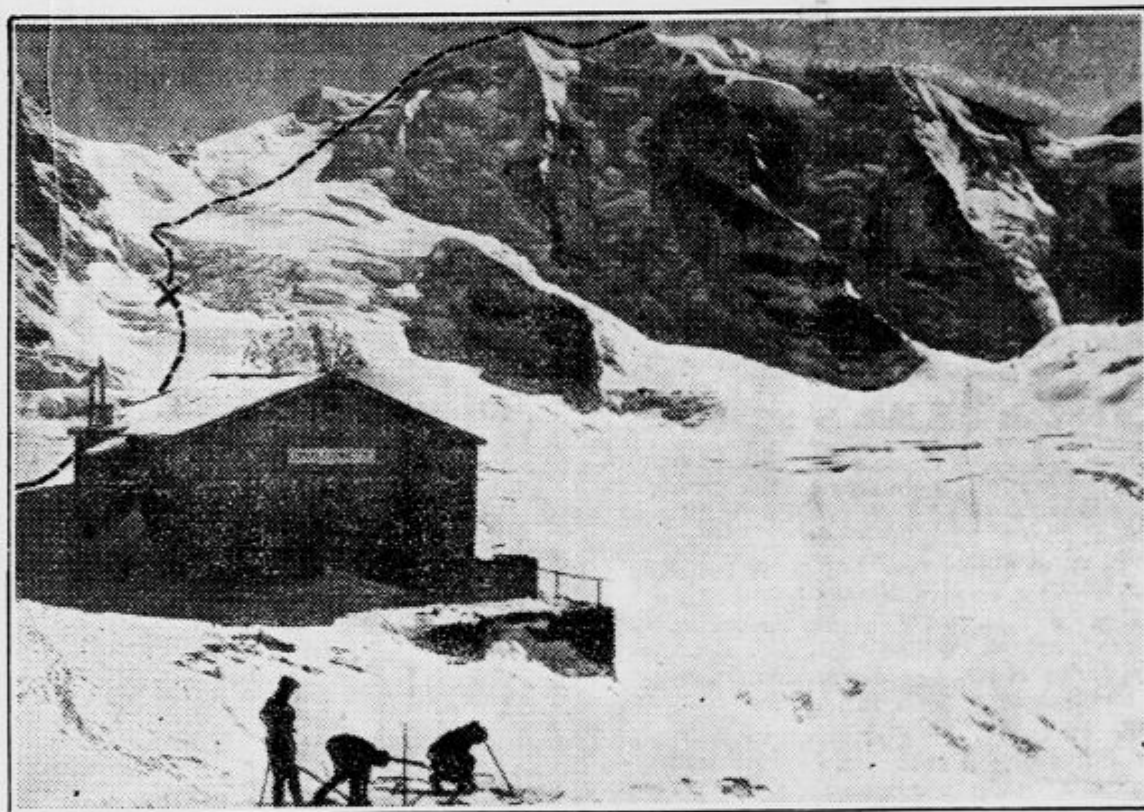
(f) Ob naši obali v Dalmaciji je izdelala Ufa kulturni film o vegetaciji morskega dna. Dva operaterja sta se v ta namen izučila za potapljanje. Dva filmska aparata so vgradili v aluminijaste kasete tako, da je bilo mogoče od zunaj regulirati zaslonko in sprožilca. Operaterja sta se nato spuščila v običajnih potapljaških oblekah, s kamero in celo stativom na dno, kjer sta postavila aparate, skoraj bi lahko rekli, enako kakor v ateljeju, le z razliko, da tu v globini 25 metrov nista imela na razpolago umetne luči. Morala sta se pač zadovoljiti z difuzno svetlobo sonca, ki je pri tej globini ravno še zadostala za posnetke. Na ladji je bila nameščena črpalna za zrak in telefon. Tedne dolgo je trajalo to delo, ki je terjalo mnogih naporov in gnet njih žrtve, a je bilo končno vendarle kronano s uspehom. Operaterji so prinesli na dan zanimivo gradivo, ki služi po eni strani za znanstveni študij, po drugi pa tudi tistim širšemu občinstvu v kinogledišču zanimiv pogled v floro in favno morskotega dna.

TEDEN DNI FILMA

Predstavljamo vam Ijubko Geraldino Katnikovo, o kateri smo pred nekaj dnevi poročali v »Jutru«, da je ves Beograd navdušen za njo. To je prizor iz zvočnega filma »Dekle Irenak«. Mater igra sloveča lepoticca Lil Dagover, njena mlajša hčerka je Geraldina Katova, kakor se skrajšano glasi njeno filmsko ime, njena starejša sestra pa je Sabina Petersova v vlogi Irene. Film je zagotovljen tudi za Ljubljano.

Beli pekel Piz Palüja

Pogled na skupino Piz Palü, spredaj koča na Diavolezzi, kjer se ustavljajo vsi naskakovalci Belega pekla. Naziv »Beli pekel« ni nov, kajti ta divja planinska skupina je tudi že Louisu Trenkerju poslužila za prizorišče filma, ustvarjenega na snežišnih in lednikih. O Piz Palüju je pred 4 leti pisal v reviji »Življenje in svet« docent dr. Reja (Zis, 1932, 11. knjiga), ki je tam s svojimi smučkami preživel velikonočne počitnice. Črtkana smer kaže pot na Piz Palü.

Ze dolgo napovedani alpinistični film »Beli pekel Piz Palüja« je pravkar doživel v Ljubljani svojo krstno predstavo za Jugoslavijo. Pri vseh predstavah je velika dvorana kina Union dobro zasedena. Po tem lahko sodimo, da naše občinstvo stalno visoko ceni alpinistične filme, v kolikor po svoji kakovosti res predstavljajo filmsko umetnino. Dr. Arnold Fanok, ki ima že dovolj zveneče ime kot tvorec takih filmov, je vložil v to delo vse svoje zmožnosti kot libretist, fotograf in režiser. Zares, vsi posnetki v filmu so odlični. Fotografirana dovršenost je v vsaki sceni tako popolna, da bo film sam v tem pogledu morda še precej dolgo prednjačil, kajti taki filmi se pri vsej obilnosti današnje produkcije ne iztresajo iz rokava.

Gustav Diesel, ki je sam odličen plezalec, nastopa v filmu kot večni popotnik alpinist; gore so mu vzlele ljubljeno soprogo, ki je našla v nedostopni ledeniški razpoki zadnje počivališče. Leni Riefensthalova stopi pred njegovim zadnjim alpinističnim podvigom pred njega in v njej on skoraj vidi svojo izgubljeno ženo. Tovariš Leni Riefensthalove velja že skoraj za izgubljenega, toda slavni letalec Udet ugotovi s svojimi smelimi leti bivak pogrešanih alpinistov ter pošlje s padalom reševalni ekspedicijo potrebna navodila. Ves film spremlja mogočna glasba, ki jo je komponiral dr. Giuseppe Becca.

Reševanje v vodi

Skoro že ni kraja, kamor se danes ne bi podali podjetni operaterji. Ne samo v znanstvene svrhe, marveč tudi v pouk človeštva lahko spravljajo na beli dan prizore, ki jih sicer navadno nikdar ne bi uzli in spoznali v vseh podrobnostih. Važna je zato reševalna, ki so si jo v Berlinu nadeli člani kulturnega oddelka »Ufa«, da fotografirajo reševalno plavanje pod vodo. Reševanje je prav za prav borba med reševalcem in onim, ki se potaplja. Boj je mogoče fotografirati samo s kamero, ki se takisto nahaja pod vodno gladino. Takšno filmanje je bilo zljaj omogočeno v novem kopalšču na berlinskem sportnem forumu: kristalno čista voda, v kateri je mogoče vsako gibanje opazovati skozi debelo, vendar docela čisto šipo, nameščeno ob stranski steni bazena pod gladino.

V Ljubljani smo že videli takšne prizore, posnete v nekem razkošnem ameriškem kopalšču. Namen ameriškega kratkega filma je bil, prikazati eleganco izbranih plavalcev in plavalk. Novi berlinski film pa je bil ustvarjen pod vodstvom strokovnjakov, pred katerimi so reševalci v vodi pokazali, kako je treba utapljajoče se reševati, kako jih poprijeti in urno spraviti na vrh. Operaterji je uspelo, da je najvažnejše prijeme, ki si bliskoviti sledijo, posnel s »Zeitlupe«. Film je tako v celoti uspel, da so po njem lahko sestavili novo knjigo o najvažnejših reševalnih prijemih

FILATELIJA

Ponarejene, zakrpane, izboljšane znamke

Menda ne uspeva ponarejevanje nikjer tako zelo kakor pri filateliji. Nekatere znamke so pač tako zelo drage, da si jih more le malo kdo nabaviti in da jih takoj kupi, če jih dobi za kolikor toliko zmerno ceno. In te znamke največkrat brezvestni sleparji ponarejajo. Pogosto ponarejajo ljudje znamke še takrat, ko so še v prometu, da osvojujejo pošto. Zanimive je na primer, da so se med vojno in po njej pojavile ogromne količine avstrijskih znamk po 5 in 10 vinarjev, ki so bile izdelane v Angliji in potem vtihotapljene v Avetrijo. Tu je bil namen ta, da se osvojuje pošta in torej znamke niso bile ponarejene zaradi filatelistov. Podobno je bilo tudi z nemškimi znamkami za pisma in dopisnice, ki so prišle iz istega vira. Tudi pri starih znamkah opazimo pogosto takšne falzifikate in zbiralci jih zelo cenijo in so dostikrat več vredne kakor originali.

Tisti falzifikati pa, ki so ohranjeni samo za zbiralce, pri katerih je jasno, da so bili ustvarjeni samo zato, da bi navajali zbiralce v zmotno, so dosti nevarnejši. Prve nasledimo že takoj v začetku filatelije. Če dobimo kakšno zbirko iz šestdesetih, sedemdesetih let preteklega stoletja, bomo kar strmeli, koliko je v njej ponarejenih znamk. Po večini so pa to precej preprosti falzifikati, da jih dandanes, ko je filatelija že precej raziskano področje, hitro spoznamo.

Z razvojem tehnike so morali seveda tudi ponarejevalci postati spretnejši. Uporabili so, že vse mogoče načine tiska, da so napravili znamke čim podobnejše originalom.

V nekaterih državah je ponarejevanje znamk prav tako kaznjivo kakor ponarejevanje denarja, čeprav te znamke niso več v prometu. V drugih državah — tudi pri nas — pa ni tako. Tu postane znamka, ki ni več v prometu, nezaščitena in jo vsakdo lahko ponareja kolikor jo hoče. Če potem te znamke prodaja kot originalne, ga kvečjemu zadene kazen zaradi goljufije, ki pa je seveda nizka, tako da riziko ponarejanja ni v nikakšnem razmerju s ponarejevalčevim zaslužkom.

Falzifikati so lahko delni ali pa polni. Med delne falzifikate štejemo prave znamke s ponarejenim pretiskom, ponarejenim žigom ali ponarejenim zobčanjem. Zlasti nevarni so poslednji, saj je med znamkami z zobčanjem in brez njega večjih in cenih velika razlika. Tudi obratno se dogaja, da ponarejevalci odrežejo zobce in napravijo iz malo vredne zobčane dragoceno nezobčano znamko. Prav pri teh specialitetah moramo biti oprezní in vzeti vselej samo tiste znamke, pri katerih dobimo tako široke robove, da je očitno, da znamka ni nastala iz zobčane. Tudi barve izpreminjajo ponarejevalci zelo pogosto, saj skoro ni barve, ki bi se ne dala na kemični način izpremeniti. Ne-

davno so odkrili ponarejevalce, ki so iz cenentih švicarskih portovnih znamk v rumenozeleni barvi delali na kemičen način dragocene iste znamke v višnjevo zeleni barvi. Toda sleparji so še bolj prebrisani. Pri znamkah, ki imajo v sredi glavo ali grb v slepem tisku z vzbočilnicami, odstranijo to vzbočilnico in vtisnejo novo v obratni legi. To so delali zlasti pri prvih nemških znamkah. Znana je na primer španska znamka iz leta 1865 za 12 centov. Ta znamka je tiskana z dvema ploščama, tako da je sredina vtisnjena posebej. Filatelisti so odkrili, da je bilo nekaj znamk tiskanih tako, da je stalo osredje narobe. Sleparji so to osredje kliširali, s kemičnimi sredstvi oredje pri pravi znamki odstranili in vtisnili novo obratno.

Med falzifikate bi lahko šteli tudi zakrpane ali na kakršenkoli način izboljšane znamke. Dandanes imamo mnogo »popravljenic za znamke«. Njihove naslove lahko beremo v vsakem filatelističnem listu. Marsikdo ima dragocene znamke, ki pa so žal nekoliko natrgane, tanke ali pa na kakšen drug način poškodovane. Razumljivo je, da bo vsak filatelist rad žrtvoval nekaj denarja, da bo ta znamka popravljena. Popravljalci znamk so naravnost umetniki v svoji stroki. S svojo spretnostjo znajo hujo pokvarjene znamke spreminjati v naravnost krasne kose. Ti popravki so pogosto tako dobro narejeni, da jih tudi najspretnije oko ne odkrije. Ker so razen tega vsa zakrpana mesta popravljena in zalepljena z lepili, ki se v vodi ne tope, tudi ni mogoče dokazati, da znamka ni cela, če jo damo v

vodo.

Ti popravki sami na sebi niso nič hudega, če ostanejo v zbirki tistega, ki jih je naročil zase, zlasti če je še zadaj označeno, da je znamka popravljena. Drugače pa je, če te označe ni in če preide znamka v drugo last. Kajti tako se lahko zgodi, da se pozabi, da znamka ni neoporečna in da se to odkrije šele tedaj, ko je že menjala več lastnikov, saj utegnejo nastati zaradi tega velike sitnosti. Dosti pa je seveda tudi zbiralec, ki dajo znamke popraviti samo zaradi tega, da bi jih lahko prodali kot neoporečne dalje.

Prav za prav imamo samo eno sredstvo, da se ogmno takšnim popravljenim znamkam. Kupovati moramo znamke pač tam, kjer nam lahko jamčijo za njihovo neoporečnost in prevzamejo garancijo, da nam bodo škodo povrnili, če se izkaže, da kakšna znamka ni to, kar bi morala biti.

Nekakšni falzifikati so tudi vsi faksimili. Zbiralci pa se jih radi poslužujejo, da z njimi zamaže v svoji zbirki tiste luknje, ki jih nikoli ne bi mogli izpolniti s praviimi znamkami. Seveda se utegne zgoditi tudi to, da bo kakšen brezvesten zbiralec na spreten način izbrisal znač, da je znamka samo faksimil. Zanimivo je na primer, da je prinašal neki nemški filatelistični mesečnik svoje čase kot prilogo vsak mesec nekaj faksimilov, ki so bili res dobro izdelani. Toda s temi faksimili so začeli ljudje v kratkem času na debelo slepariti in jih prodajati kot originalne znamke, tako da je list prenehal s njihovim izdajanjem. (Dalje)